

Tutkimusrahoituspäätösten perusteet

2021-2022

Hallituksen päätös 17.6.2021

SUOMEN AKATEMIA

Sisällys

Johdanto	4
1. Rahoitusperusteet	4
1.1. Taloudellinen perusta	5
1.1.1. Tutkimuksen kustannusten yhteisrahoitteisuus ja kokonaiskustannusmalli	5
1.2. Rahoituksen hakeminen	5
1.2.1. Hakuajat	5
1.2.2. Rahoituksen hakija.....	6
1.2.3. Haettava rahoitus ja suorituspaikan sitoumus.....	6
1.3. Rahoituksen myöntäminen, käyttö ja raportointi.....	7
1.3.1. Rahoituksen myöntäminen ja sen rajoitukset.....	7
1.3.1.1. Tutkimushankkeen vastuullisen johtajan palkka	8
1.3.2. Rahoituksen käyttöön liittyviä periaatteita	8
1.3.2.1. Omistus- ja käyttöoikeudet.....	9
1.3.3. Rahoituspäätöstä koskevat muutokset	9
1.3.4. Raportointi	10
1.4. Kansainvälisyyden edistäminen	10
1.5. Vastuullisen tieteen käytäntöjä	10
1.5.1. Tutkimuseettiset kysymykset.....	10
1.5.2. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.....	11
1.5.3. Avoin tiede.....	11
1.5.4. Kestävän kehityksen tavoitteet	12
2. Hakemusten arviointi ja päätöksenteko	13
2.1. Hakemusten vertaisarviointi.....	13
2.2. Rahoituspäätösten perusteet.....	15
3. Rahoitusmuodot.....	16
3.1. Tutkijalähtöinen rahoitus	16
3.1.1. Tutkijan tehtävät.....	16
3.1.1.1. Akatemiaprofessorin tehtävä	17
3.1.1.2. Akatemiatutkijan tehtävä	17
3.1.1.3. Tutkijatohtorin tehtävä.....	18
3.1.1.4. Kliinisen tutkijan tehtävä	20
3.1.2. Tutkimusryhmille osoitettava rahoitus	20
3.1.2.1. Akatemiahankkeet	20

3.1.2.2.	Tutkimuksen huippuyksikköohjelma	21
3.2.	Organisaatiolähtöinen rahoitus.....	22
3.2.1.	Tutkimusinfrastruktuurien rahoitus (FIRI)	22
3.2.2.	Yliopistojen profiloitumisen vahvistaminen kilpailulla rahoituksella	23
3.2.3.	Lippulaivaohjelma	24
3.3.	Temaattinen rahoitus ja muu rahoituksen kohdentaminen	24
3.3.1.	Akatemiaohjelmat.....	25
3.3.2.	Ilmastonmuutostutkimuksen erityisrahoitus.....	26
3.3.3.	Kriisivalmiuden ja huoltovarmuuden erityisrahoitus	26
3.3.4.	Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan kumppanuusverkostojen erityisrahoitus.....	26
3.3.5.	EuroHPC:n, kvanttietokoneiden käyttöönoton ja suurteholaskennan hyödyntämisen erityisrahoitus	27
3.3.6.	COVID-19 -epidemian erityisrahoitus.....	27
3.3.7.	EU:n elpymisvälineen erityisrahoitus; vihreän ja digitaalisen siirtymän avainalat.....	28
3.3.8.	Kansainvälisen tutkimusyhteistyön erityisrahoitus	29
4.	Linjausten taustaa	30

Johdanto

Suomen Akatemian päätöksentekuelimiä ovat hallitus ja sen asettamat jaostot, tieteelliset toimikunnat ja tutkimusinfrastruktuurikomitea. Lisäksi Akatemian yhteydessä toimii strategisen tutkimuksen neuvosto (STN). Tässä asiakirjassa kuvataan muiden paitsi strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitustoiminnan perusteet. STN noudattaa tässä asiakirjassa määriteltyjä Akatemian tutkimusrahoituspäätösten perusteita, paitsi niiltä osin kuin se on päättänyt toisin. STN on vahvistanut ohjelmiensa rahoitusperiaatteet viimeksi 11. 5.2020.

Akatemiaa ohjaavat laki ja asetus Suomen Akatemiasta, Suomen Akatemian johtosääntö sekä Suomen Akatemian hallintoviraston työjärjestys. Akatemian voimassa olevaan strategiaan pohjautuva Tutkimusrahoituspäätösten perusteet -asiakirja sisältää yleiset linjaukset rahoituksen perusteista, hakemusten arvioinnin periaatteista ja käytössä olevien rahoitusmuotojen sisällöistä. Näiden käytännön toteutus kuvataan Suomen Akatemian rahoitusehdoissa sekä voimassaolevissa hakuilmoituksissa.

Tämän asiakirjan sisältöä sovelletaan niissä hauissa, joiden alkamispäivä on 11.8.2021 ja 31.8.2022 välisenä aikana ja niiden perusteella tehtävissä rahoituspäätöksissä. Täten Akatemian hallituksen 23.9.2020 tarkistaman Tutkimusrahoituspäätösten perusteet 2020-2021 -asiakirjaa ei sovelleta enää 11.8.2021 lukien avattaviin hakuihin.

1. Rahoitusperusteet

Suomen Akatemian keskeisenä tehtävänä on rahoittaa korkeatasoista tieteellistä tutkimusta. Tätä tarkoitusta varten Akatemialla on erilaisia rahoitusmuotoja, jotka ovat Akatemian päätöksentekuelinten käytössä. Rahoituspäätökset perustuvat hakemuksiin ja rahoitus on määräaikaista. Akatemia asettaa tavoitteita myöntämälleen rahoitukselle ja seuraa niiden toteutumista.

Akatemian rahoituksella tuotettujen tulosten tulee olla julkisia ja toteutettu hyvän tieteellisen käytännön periaatteiden mukaan. Suomen Akatemia noudattaa tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyväksymiä ohjeita ja edellyttää rahoittamiensa tutkijoiden ja suorituspaikkojen noudattavan niitä.

Tieteellisissä julkaisuissa ja tutkimusaineistoissa, joita on rahoitettu Akatemian tutkimusrahoituksella tai joissa on hyödynnetty Akatemian rahoittamia tutkimusinfrastruktuureja, tulee aina mainita, että tutkimuksen toteuttamiseen on käytetty Suomen Akatemian myöntämää rahoitusta. Sähköisen julkaisun tai aineiston yhteydessä tieto on lisättävä sen metatietoihin.

1.1. Taloudellinen perusta

Valtion talousarviossa Suomen Akatemialle (ml. STN) osoitetaan valtuutta, joka oikeuttaa Akatemian sitoutumaan monivuotisiin tutkimusrahoituspäätöksiin. Talousarviossa Akatemialle myönnetään määrärahat menoihin, jotka aiheutuvat talousarviovuoden ja aikaisempien vuosien valtuuksien käytöstä. Lisäksi talousarvioon sisältyy määräraha hallintoviraston toimintaan sekä kansainvälisten organisaatioiden jäsenmaksuihin.

Akatemian hallitus osoittaa toimikuntien, tutkimusinfrastruktuurikomitean ja jaostojen käyttöön voimavarat. Rahoituspäätöstä tehdessään jaosto toteaa, minkä toimikunnan ja hallintoviraston vastuualueen toimialalle hanke kuuluu.

1.1.1. Tutkimuksen kustannusten yhteisrahoitteisuus ja kokonaiskustannusmalli

Suomen Akatemian tutkimusrahoitus on yleensä yhteisrahoitteista toimintaa, jossa rahoitettavan hankkeen kustannuksista vastaa aina vähintään kaksi osapuolta. Akatemialta rahaa hakiessaan yliopistot, tutkimuslaitokset ja muut tutkimusorganisaatiot sitoutuvat yhteisrahoitteisuuteen omalla rahoitusosuudellaan.

Akatemia harjoittaa myös vuorovaikutuksellista tutkimusrahoitusyhteistyötä yliopistojen, tutkimuslaitosten, koti- ja ulkomaisten rahoittajien sekä muiden toimijoiden kanssa.

Tutkimusrahoituspäätöksissä sovelletaan pääsääntöisesti kokonaiskustannusmallia. Tämä vaikuttaa määrärahojen hakemiseen, budjetointiin, määrärahojen osoittamiseen käyttäjille, kirjanpitoon ja raportointiin. Akatemian rahoitusosuus on yleensä enintään 70 prosenttia, jolla Akatemia rahoittaa hankkeen kokonaiskustannuksia. Yliopistojen profiloitumisen vahvistamisen ja lippulaivaohjelman sekä strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitusmuodoissa rahoitus on täysimääräistä, eikä hakijaorganisaatiolta tai hakijalta edellytetä tällöin omarahoitusosuutta. Kokonaiskustannusmallia ei sovelleta akatemiaprofessoreiden ja akatemiaturkijoiden omien palkkojen kustannuslaskennassa eikä kahdenvälisiin sopimuksiin perustuvissa liikkuvuusapurahoissa. Kokonaiskustannusmallista voidaan poiketa lisäksi sellaisissa yhteisrahoitteisissa kansainvälisissä hauissa, joissa on päätetty yhteisistä tutkimushankkeiden taloushallinnon periaatteista.

1.2. Rahoituksen hakeminen

1.2.1. Hakuajat

Tutkimusrahoitus julistetaan haettavaksi sen mukaan kuin hallintovirasto päättää, yleensä rahoitusmuodoittain. Akatemiassa on kaksi säännöllisesti toistuvaa hakuaikaa toinen syksyllä (yleensä syyskuussa) ja toinen keväällä (yleensä huhtikuussa) sekä joitakin vaihtuvia hakuajoja. Ilmoitetut hakujen

päättymisajankohdat ovat ehdottomia. Hakemus, joka ei ole saapunut Akatemiaan määräaikaan mennessä, jätetään tutkimatta.

1.2.2. Rahoituksen hakija

Rahoitusmuodosta riippuen, Suomen Akatemian rahoituksen hakijana on tutkimushankkeen vastuullinen johtaja tai organisaatio. Vastuullisen johtajan tulee olla tohtorin tutkinnon suorittanut taikka professorin tai dosentin tasoinen tutkija, ellei tässä asiakirjassa ole rahoitusmuodon kohdalla mainittu muuta. Organisaatioiden haettavana ovat tutkimusinfrastruktuurien rahoitus, yliopistojen profiloitumisen vahvistaminen, lippulaivaohjelma sekä erikseen määritellyt erityisrahoitukset.

Monissa rahoitusmuodoissa hakijana voi olla osahankkeiden yhteenliittymä, konsortio. Se on yhteisen suunnitelman ohjaamana toimiva määräaikainen osahankkeiden kokonaisuus, jossa suunnitelmallisella yhteistyöllä pyritään tavanomaista hankeyhteistyötä mittavampaan lisäarvoon. Konsortiohakemus käsitellään Akatemiassa yhtenä kokonaisuutena ja siitä tehdään päätös yhdessä päätöksentekaelimessä.

1.2.3. Haettava rahoitus ja suorituspaikan sitoumus

Akatemialta rahoitusta hakevan tulee esittää hakemuksessaan arvio hankkeen kokonaiskustannuksista ja rahoitussuunnitelma, johon sisältyy Akatemialta haettava rahoitus.

Hakemukseen tulee sisältyä myös tutkimuksen suorituspaikan so. hakijan taustaorganisaatio (esimerkiksi yliopisto, tutkimuslaitos tai muu tutkimusorganisaatio) sitoumus. Siinä suorituspaikka takaa hankkeelle perusedellytyksen toimintaan ja ilmoittaa suorituspaikan yleiskustannusosuuden, henkilösivukustannuksen ja tehollisen työajan kertoimen. Myönteisen rahoituspäätöksen jälkeen suorituspaikka hyväksyy myös hankkeeseen liittyvän aineistonhallintasuunnitelman.

Tutkimusaineistojen säilyttämisen ja avaamisen kulut katsotaan kuuluvan tutkimushankkeen suorituspaikan yleiskustannuksiin, mutta ne voidaan myös perustellusti hyväksyä Akatemian tutkimusrahoituksesta katettaviksi tutkimuskuluiksi. Mikäli kysymyksessä on valtionavustus, tutkimuksen suorituspaikka sitoutuu toimimaan valtionavustuksen saajana hakijan puolesta siihen liittyvine velvoitteineen.

Vertaisarvioitujen artikkeleiden välittömästi avoimeksi saattamisen kulut sisältyvät suorituspaikkojen yleiskustannuksiin ja ovat siten osa niiden tarjoamien tukitoimien kustannuksia.

Vastaanottaessaan tutkimusrahoituksen suorituspaikka vastaa siitä, että mahdolliset tutkimuksen tekemiseen tarvittavat eettisten toimikuntien lausunnot -ja luvat on hankittu ennen hankkeen alkamista.

Akatemiaprofessorin ja akatemiatutkijan tehtävän hakijoilla suorituspaikan sitoumus koskee myös tutkijan työajan käyttöä muihin kuin tutkimustehtäviin sekä palkkausta ja muita tutkijan toimintaedellytyksiä.

1.3. Rahoituksen myöntäminen, käyttö ja raportointi

1.3.1. Rahoituksen myöntäminen ja sen rajoitukset

Suomen Akatemian tutkimusrahoitus myönnetään määrääjäksi. Akatemian tutkimusrahoituksen myöntömenettelyssä noudatetaan valtionavustuslakia silloin, kun rahoituksen hakijana tai saajana on muu kuin valtion organisaatio, esimerkiksi julkisoikeudellinen yliopisto tai muu itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, kunta, kuntayhtymä, yhdistys, yritys, säätiö, ulkomainen organisaatio tai yksityinen henkilö. Akatemian rahoitusehdot ovat kuitenkin samat riippumatta siitä, onko kysymyksessä valtion organisaatio vai valtionavustuksen saaja. Pääsääntöisesti Akatemian rahoituksella ei tueta taloudellista toimintaa. Taloudellisena toimintana pidetään tavaroiden ja palveluiden tarjoamista markkinoilla. Rahoitusta voidaan myöntää taloudelliseen toimintaan vain, mikäli se on myönnettävissä de minimis -asetuksen (komission asetus 1407/2013) mukaisena.

Tutkimusrahoituspäätösten tulee tukea tutkimushankkeen toteutusta. Kaikki tutkimushankkeen määrärahatarpeet pyritään käsittelemään saman päätöksen yhteydessä. Toimikunta, tutkimusinfrastruktuurikomitea tai jaosto voi asettaa rahoitukselle ehtoja. Hankkeelle ei yleensä myönnetä lisärahoitusta rahoituskaudelle. Tutkimusrahoituspäätöksiin kirjataan perustelu.

Tutkimusmäärärahoista päätettäessä voidaan laatia varalista muista parhaiten menestyneistä hakemuksista. Listaus on voimassa sen vuoden loppuun, jolloin rahoituspäätökset tehdään.

Rahoitusta voidaan myöntää samalle henkilölle samassa haussa vain yhdessä seuraavista rahoitusmuodoista: akatemiatutkijan tehtävä, tutkijatohtorin tehtävä, kliinisen tutkijan tehtävä ja akatemiahanke. Samassa haussa voidaan akatemiahankerahoituksessa tehdä vain yksi myönteinen rahoituspäätös samalle hakijalle. Mikäli rahoituksen hakija hakee samassa haussa useammalla kuin yhdellä hakemuksella joitain näistä rahoitusmuodoista, tutkitaan ja arvioidaan hakemuksista vain ensimmäisenä saapunut. Akatemiaprofessorin aiehakuun osallistuvalla henkilölle voidaan samassa haussa myöntää akatemiahanke, mutta ei akatemiatutkijan tai tutkijatohtorin tehtäviä.

Suomen Akatemian hallituksen, tieteellisen toimikunnan sekä strategisen tutkimuksen neuvoston jäsenen hakemuksesta ei hänen toimikautensa aikana myönnetä Akatemian tutkimusrahoitusta. Rajoitus otettiin käyttöön vuoden 2019 alusta. Se ei koske niitä rahoitusmuotoja, joissa hakijana on organisaatio. Myöskään Akatemian hallintoviraston henkilöstöön kuuluvilla ei myönnetä Akatemian tutkimusrahoitusta. Vuonna 2020 avautuvassa huippuyksikköhaussa rahoitusta ei myönnetä huippuyksiköiden 2018-2025

johtajille, varajohtajille tai tutkimusryhmien johtajille eikä lippulaivahankkeiden johtajille. Rahoitusta voidaan myöntää STN -konsortioiden johtajille, mikäli heillä ei ole päällekkäistä STN -konsortiorahoitusta enää 31.12.2022 jälkeen.

Tutkimuksen huippuyksikön johtajalle, varajohtajalle tai tutkimusryhmien johtajille ei myönnetä akatemiahankerahoitusta huippuyksikön ensimmäisen kolmen toimintavuoden aikana.

Akatemiatutkijan tehtävä voidaan vain erityistapauksessa myöntää hakijalle, jonka Akatemian myöntämän tutkijatohtorin tehtävän toimikausi olisi osittain päällekkäinen akatemiatutkijan tehtävän toimikauden kanssa.

Akatemian tutkimusrahoitus myönnetään suomalaiseen suorituspaikkaan, jollei erityisiä perusteita muulle ole. Hankkeen vastuullisella johtajalla tulee olla kiinteät yhteydet Suomeen monivuotisen tutkimushankkeen toteuttamiseksi.

1.3.1.1. Tutkimushankkeen vastuullisen johtajan palkka

Suomen Akatemian tutkijalähtöinen ja temaattinen rahoitus (ks. luku 3) on tarkoitettu ensisijaisesti hankkeessa päätoimisesti ja kokoaikaisesti työskentelevien tutkijoiden palkkaukseen ja hankkeen muihin kuluihin. Tutkimushankkeen vastuullisen johtajan palkkaukseen ei pääsääntöisesti myönnetä rahoitusta.

Hankkeen vastuullisen johtajan palkkakuluja voidaan kuitenkin sisällyttää hankkeen rahoitettaviksi kustannuksiksi kokonaiskustannusmallin ja tutkimussuunnitelman mukaisesti. Nämä kustannukset, jotka tulee kirjata hankkeen kustannusarvioon, eivät saa olla merkittävät verrattuna hankkeen kokonaiskustannuksiin, ellei rahoituspäätöksessä ole toisin todettu. Tätä tutkimushankkeen vastuullista johtajaa koskevaa linjausta voidaan soveltaa myös Akatemian aiemmin tekemiin ja edelleen voimassaoleviin kokonaiskustannusmallin mukaisiin päätöksiin.

Edellä sanotusta riippumatta akatemiahankkeen, huippuyksikköhankkeen tai temaattisen rahoituksen hankkeen vastuulliselle johtajalle voidaan kuitenkin myöntää tutkimuksellisesti hyvin perustelluista syistä enintään vuoden rahoitus. Tällainen syy voi olla esimerkiksi työskentely ulkomailla, paluu kotimaahan sekä siirtyminen toiseen tutkimusorganisaatioon tai Suomessa sijaitsevaan yritykseen.

1.3.2. Rahoituksen käyttöön liittyviä periaatteita

Hankkeen toteuttamisesta ja rahoitussuunnitelman noudattamisesta vastaa ensisijaisesti rahoituksen hakija (ks. 1.2.2.).

Suomen Akatemian tutkimusmäärärahalla työskentelevän henkilöstön tulee pääsääntöisesti olla palvelussuhteessa. On suositeltavaa, että palvelussuhde kestää koko rahoituskauden ajan, ellei tutkimushankkeen toteuttamiseen liittyvä erityinen syy edellytä lyhyempää palvelussuhdetta.

Lyhytaikaisia tutkimus-, selvitys- tai muita tehtäviä voidaan toteuttaa myös ostopalveluina.

Maksatuspyyntöön perustuen Suomen Akatemia voi perustellusti maksaa myöntämästään päätöskohtaisesta rahoituksesta ennakkoa yliopistoille ja ammattikorkeakouluille. Tämä ei koske apurahoja eikä yliopistojen profiloitumisen vahvistamisen rahoitusta.

Akatemiaprofessoreilla ja akatemiaturkijoilla omaan tutkimustyöhön liittyvän opetuksen antaminen kuuluu työtehtäviin (ks. 3.1.1. ja 3.1.2.). Yliopistoissa annettavan opetuksen ja tutkijan uran kannalta on tärkeää, että myös muut Akatemian rahoittamissa tutkimushankkeissa työskentelevät tohtorin tutkinnon suorittaneet tutkijat ml tutkijatohtorin tehtävissä toimivat antavat tutkimustyöhön liittyvää opetusta. Samalla on tärkeää, että muut, omaan tutkimustyöhön välittömästi kytkeytymättömät tehtävät eivät haittaa itse tutkimuksen tekemistä.

Akatemia suosittelee, että mikäli Akatemian hankkeissa työskentelevät väitöskirjatutkijat antavat opetusta, sen tulee liittyä heidän omaan tutkimustyöhönsä. Opetustyö ei saa viivästyttää väitöskirjatyötä.

1.3.2.1. Omistus- ja käyttöoikeudet

Suomen Akatemian rahoittaman hankkeen tutkimustulosten omistus- ja käyttöoikeuksista tulee sopia hankkeen osapuolten ja tarvittaessa myös suorituspaikkojen kanssa. Sopimukset on parasta tehdä kirjallisesti ja mahdollisimman pian rahoituspäätöksen jälkeen. Samoin osapuolten tulisi hankkeen käynnistyessä sopia hankkeen käyttämien aineistojen omistus- ja käyttöoikeuksista.

Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit tulee julkaista maailmanlaajuisen, vastaanottajalle maksuttoman ja välittömän avoimuuden takaavaa lisenssiä käyttäen. Lisenssin on taattava myös artikkelin sisällön maksuton uudelleenjakaminen ja muokkaaminen. Poikkeukset on esitetty rahoitusehdoissa.

Akatemian rahoituksella hankitut tarvikkeet ja laitteet jäävät tutkimustyön suorituspaikan omistukseen. Tutkimusinfrastruktuurirahoituksen osalta voidaan eri osapuolten kesken sopia muusta menettelystä; tämä tulee tehdä kirjallisesti sekä ilmoittaa Akatemialle infrastruktuurirahoitusta haettaessa.

Niissä tutkimuksen suorituspaikoissa, joissa sovelletaan korkeakoulueksintölakia, katsotaan Akatemian rahoittama tutkimus lain tarkoittamaksi sopimustutkimukseksi. Tämän mukaisesti korkeakouluilla on ensisijainen oikeus tutkimuksessa syntyneisiin keksintöihin. Muissa suorituspaikoissa työskenteleviin tutkijoihin sovelletaan työsuhdekeksintölakia.

1.3.3. Rahoituspäätöstä koskevat muutokset

Jos Suomen Akatemian myönteistä rahoituspäätöstä tai rahoituksen käyttöä on tarvetta muuttaa ja muutokset ovat oleellisia, on niihin saatava etukäteen Akatemian hyväksyntä. Rahoituspäätöksiin ei voi hakea muutosta

rahoituksen voimassaoloajan päätyttyä. Ne asiat, joihin muutosta voidaan hakea, on kuvattu tarkemmin Suomen Akatemian rahoitusehdoissa.

1.3.4. Raportointi

Tutkimusraportti on Akatemian tärkein työkalu rahoitettujen hankkeiden tieteellisen, yhteiskunnallisen ja muun vaikuttavuuden arvioimiseksi. Akatemia edellyttää, että sille raportoidaan rahoitetun tutkimuksen tuloksista, vaikuttavuudesta sekä varainkäytöstä.

Rahoituskauden päätyttyä jätetään loppuraportti. Konsortio raportoi toiminnastaan yhtenä kokonaisuutena ja raportin jättää konsortion vastuullinen johtaja. Mikäli Suomen Akatemiasta haetaan rahoitusta ja hakijalla on meneillään olevaa Akatemian rahoitusta, josta ei vielä ole jätetty loppuraporttia, hakemukseen liitetään edistymisraportti. Tämä ei koske hakijaa, jos hän toimii vastuuhenkilönä rahoitusmuodossa, jossa saajana on organisaatio.

Edellytyksenä Akatemiaan jätetyn tutkimusrahoitushakemuksen käsittelylle on, että hakija on toimittanut ohjeiden mukaisesti tutkimusraportit päätyneistä tai käynnissä olevista Akatemian rahoittamista tutkimushankkeista.

Tutkimuksen huippuyksikköohjelman, lippulaivaohjelman, tutkimusinfrastruktuurien sekä yliopistojen profiloitumisen vahvistamisen rahoituksen raportoinnista Akatemia ohjeistaa erikseen.

1.4. Kansainvälisyyden edistäminen

Akatemia edistää tutkimuksen kansainvälisyyttä tutkimuksen laadun, vaikuttavuuden ja uudistumisen tukemiseksi yhteistyössä tutkimusorganisaatioiden ja muiden toimijoiden kanssa.

Akatemia rohkaisee tutkijoita kansainväliseen liikkuvuuteen sekä tukee tutkimusympäristöjen kansainvälistä kilpailukykyä ja houkuttelevuutta. Suomen Akatemiaalle esitettävään hakemukseen tulee sisältyä hankkeen liikkuvuussuunnitelma.

Akatemia edistää suomalaisen tutkimuksen kansainvälistä näkyvyyttä ja mahdollisuuksia sekä tutkimuksen vastuullisuutta yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Rahoittajien välisessä toiminnassa Akatemia painottaa monikansallista yhteistyötä.

1.5. Vastuullisen tieteen käytäntöjä

1.5.1. Tutkimuseettiset kysymykset

Suomen Akatemia edellyttää, että kaikessa sen rahoittamassa tutkimuksessa noudatetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeita

”Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa”.

Ensisijainen vastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta kuuluu jokaiselle tutkijalle ja tutkimusryhmälle, mutta myös tutkimusyksikön johtajalle sekä tutkimusta harjoittavien organisaatioiden johdolle. Hyvän tieteellisen käytännön lisäksi tiedeyhteisön ja tutkijan itsensä tulee ottaa huomioon voimassa oleva lainsäädäntö.

Vastuullisen tutkijan tulee tarvittaessa selvittää hakemuksessaan, miten tutkimushankkeessa eettiset kysymykset on otettu huomioon.

Suorituspaikka sitoutuu toimittamaan tutkinnan loppuraportin Akatemian kirjaamoon, mikäli Akatemian rahoitusta saaneen hankkeen vastuullisen johtajan tai tutkijan toimista on tehty tutkinta hyvän tieteellisen käytännön loukkaamisesta.

Mikäli Akatemiasta rahoitusta hakevan tutkijan on kolmen edellisen vuoden aikana todettu syyllistyneen tutkimusvilppiin, Akatemian hallintovirasto jättää hakemuksen tutkimatta. Tieto tutkimusvilpistä ei mene Akatemian päätöksentekokoelimille. Jos tieto vilpistä tulee rahoituskauden aikana, kolmen vuoden määräaika pidennetään jäljellä olevan rahoituskauden pituudella. Jos vilppipäätökseen tehty valitus tuottaa vapauttavan päätöksen, tutkijan tekemät uudet rahoitushakemukset käsitellään normaalisti.

1.5.2. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Suomen Akatemian tutkimusrahoitustoiminnassa edistetään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Rahoituspäätösten valmistelussa ja päätöksenteossa noudatetaan Akatemian tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa.

Akatemia pyrkii määrätietoisesti varmistamaan arviointipaneelien tasapuolisen sukupuolijakauman.

Päätöksentekokoelimet seuraavat sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumista tutkimusrahoituksesta päätettäessä. Erityisesti seurataan uusien rahoitusmuotojen tai nykyisiin tehtyjen muutoksien vaikutusta tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen.

Tutkimusrahoitusta ja tutkimustehtäviä koskevan päätöksenteon läpinäkyvyyteen sekä eri sukupuolten tasapuoliseen arviointiin esimerkiksi vanhempainvapaiden aiheuttamien tutkijanuran katkosten osalta kiinnitetään myös erityistä huomiota.

1.5.3. Avoin tiede

Avoimuus on tieteen ja tutkimuksen keskeinen periaate. Se parantaa tutkimuksen laatua mm. edistämällä tutkimustulosten toistettavuutta ja kriittistä arviointia. Se edistää tutkimuksen vaikuttavuutta mm. parantamalla tutkimustiedon ja -aineistojen saatavuutta ja sitä kautta myös aineistojen tehokkaampaa käyttöä.

Akatemia edellyttää tutkimushankkeissaan sitoutumista julkaisujen avoimeen saatavuuteen ja edistää tutkimusaineistojen ja -menetelmien avointa saatavuutta. Tavoitteena on, että tutkimuksen tuottamat ja hyödyntämät julkaisut, tiedot ja aineistot, niiden metatiedot sekä käytetyt menetelmät ovat helposti saatavilla jatkokäyttöä varten.

Akatemia on sitoutunut noudattamaan Suomalaisen tutkimusyhteisön avoimen tieteen ja tutkimuksen julistuksessa 2020–2025 esitettyjä periaatteita, toimintatapoja ja tavoitteita.

Akatemia on tiedejulkaisujen avointa saatavuutta edistävän rahoittajayhteisö cOAlition S:n jäsen ja edellyttää Plan S:n mukaisia toimia rahoittamillaan hankkeilta. Akatemia edellyttää rahoittamiaan tutkijoita ja tutkimushankkeita saattamaan Akatemian rahoituksella kokonaan tai osittain tuotetut vertaisarvioidut artikkelit välittömästi julkaisemisen jälkeen avoimesti saataviksi. Akatemia kehottaa julkaisemaan myös tiedekirjat ja monografiat avoimesti.

Tutkimushankkeissa ja tutkimusinfrastruktuurihankkeissa tuotetut tutkimusaineistot tulee saattaa avoimesti saataviksi mahdollisimman pian tutkimustulosten julkaisemisen jälkeen tutkijan tieteenalan kannalta tärkeissä kansallisissa tai kansainvälisissä arkistoissa. Tämä edellyttää myös, että tutkimuksen suorituspaikat huolehtivat tarvittavasta opastuksesta ja tallennusinfrastruktuurin käyttömahdollisuudesta. Mikäli tutkimusaineistoa ei voi avata jatkokäytettäväksi, sen metadata on kuitenkin tallennettava kansalliseen tai kansainväliseen hakupalveluun.

Aineistoilla on erilaisia julkisuuden asteita kaikille täysin avoimesta salassa pidettävään. Aineiston julkaisijan on varmistettava, ettei julkaiseminen ole viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain, tietosuojalainsäädännön tai tekijänoikeuslain vastaista. Avattaessa aineistoa sen lisensoinnista on huolehdittava.

1.5.4. Kestävän kehityksen tavoitteet

Suomen Akatemia on tehnyt kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen vuosille 2018 – 2021. Sitoumuksen tavoitteena on lisätä tietoisuutta kestävän kehityksen periaatteista ja korostaa niiden merkitystä tutkimusrahoitus-toiminnassa ja tutkimuksen toteuttamisessa. Lisäksi sitoumuksen tavoitteena on aktiivisella vaikuttavuusviestinnällä tuoda esille tutkimuksen mahdollisuuksia edistää kestävä kehitystä.

Akatemia edellyttää kestävän kehityksen periaatteiden huomioimista rahoittamisissa hankkeissa. Tutkimussuunnitelmassaan hakija esittää, miten hanke edistää kestävä kehitystä ja vastaavasti hankkeen loppuraportissa kerrotaan, miten hanke ja sen tulokset ovat edistäneet kestävä kehitystä. Lisäksi kestävä kehitys huomioidaan akatemiaohjelmateemoja ja muiden teemaattisten rahoitusmuotojen sisältöjä valmisteltaessa sekä tutkimusinfrastruktuurirahoituksessa.

1.5.5. Vastuullisen tutkijanarvioinnin periaatteet

Akatemia ottaa arvioinnin ja päätöksenteon käytännössään huomioon Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan (TSV) vastuullisen tutkijanarvioinnin periaatteet sekä DORA-julistuksen (Declaration of Research Assessment) tavoitteet. Akatemian arviointiprosessit ja -kriteerit kuvataan avoimesti, ja asiantuntijat perehdytetään vastuulliseen arviointiin. Lehtiperusteisen metriikan sijaan arvioidaan ensisijaisesti erilaisten tutkimustuotosten laatua, ja huomioidaan tutkijanuran monimuotoisuus sekä urakatkokset. Päätöksenteossa otetaan huomioon moninaiset tutkijan urapolut, vaikuttavuus ja avoimuuden edistäminen.

2. Hakemusten arviointi ja päätöksenteko

Akatemia painottaa kaikessa tutkimusrahoituksessaan strategiansa mukaisesti tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä tieteen uudistumista. Suomen Akatemian tutkimusrahoitus perustuu kilpailuun ja kansainväliseen vertaisarviointiin.

2.1. Hakemusten vertaisarviointi

Määräraahakemuksista pyydetään yleensä tieteellisen asiantuntijapaneelin lausunto tai vähintään kaksi yksittäisen asiantuntijan antamaa ulkopuolista arviointia. Käytettävät asiantuntijat ovat pääsääntöisesti kansainvälisiä alansa arvostettuja tutkijoita tai muilla perusteilla hakemuksen suhteen vertaisia. Asiantuntijan ollessa esteellinen hän ei voi osallistua kyseisen hakemuksen arviointiin. Akatemian päätöksentekuelinten jäseniä pääsääntöisesti ei käytetä asiantuntijoina hakemusten vertaisarvioinnissa. Tarkastellessaan hakuohjeistusta, tieteellisen arvioinnin kriteereitä tai arviointipaneelien käytännön ohjeistamista Akatemia ottaa huomioon TSV:n vastuullisen tutkijanarvioinnin periaatteet sekä DORA-julistuksen tavoitteet, joita se on sitoutunut noudattamaan.

Hakemusten tieteellisessä arvioinnissa käytetään seuraavia perusteita:

- tutkimussuunnitelmassa kuvatun tutkimuksen tieteellinen laatu, innovatiivisuus ja uutuusarvo sekä vaikuttavuus tiedeyhteisössä
- tutkimussuunnitelman toteuttamiskelpoisuus (ml. vastuullinen tiede)
- hakijan / tutkimusryhmän pätevyys hankkeen toteuttamiseksi
- tutkimusympäristön ja yhteistyöverkostojen laatu
- tutkijoiden liikkuvuus ja tutkijankoulutus
- kuvatun tutkimuksen soveltuvuus rahoitusmuodon mahdollisiin erityistavoitteisiin

Organisaatiolähtöisissä rahoitusmuodoissa vertaisarviointi sisältää edellisten lisäksi tai niiden sijaan muita, seuraavassa esitettyjä arviointiperusteita.

Tutkimusinfrastruktuurien rahoituksesta päättäessään Suomen Akatemia ottaa yleisten rahoitusperiaatteidensa lisäksi huomioon

- Tutkimusinfrastruktuurin kansallinen ja kansainvälisen tieteellisen ja koulutuksellisen merkityksen ja lisäarvon
- Tutkimusinfrastruktuurin laajan ja monimuotoisen vaikuttavuuden
- Tutkimusinfrastruktuurin omistajuuden, osaamisen ja organisatorakenteen
- Tutkimusinfrastruktuurin toiminnan kypsyyden, pitkäjänteisyyden ja vastuullisuuden
- Tutkimusinfrastruktuurin toiminnan digitaalisuuden ja teknologisen kehittyneisyyden

Yliopistojen profiloitumisen vahvistamisessa käytettävät arviointiperusteet ovat

- suunnitelman kytkeytyminen yliopiston strategiaan ja strategiaan kehittämistoimiin
- esitetyn suunnitelman toteuttamiskelpoisuus, uskottavuus ja seuranta
- suunnitelmat tavoitteena olevan tutkimuksen kansainvälisen tason saavuttamiseksi tai ylläpitämiseksi profiloitumisalueilla
- profiloitumiseen pohjautuvien uusien avausten syntymisestä ja niiden resursoinnista huolehtiminen
- yliopiston kokonaissitoutuminen profiloitumiseen ja tutkimuksen laadun kehittämiseen
- muiden yliopistojen, tutkimuslaitosten ja muun yhteiskunnan kanssa (ml. infrastruktuuriyhteistyö) tehtävän yhteistyön ja työnjaon merkitys profiloitumisalueilla sekä sen kansallinen lisäarvo
- suunnitelman merkitys monimuotoisen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämiseksi

Lippulaivaohjelmassa käytettävät arviointiperusteet ovat

- Tutkimuksen tieteellinen laatu
 - tutkimuksen sijoittuminen kansainväliseen tasoon verrattuna
 - suunnitelma tutkimuksen laadun ja uudistumisen edistämisestä
 - tutkijakunnan tieteelliset ansiot ja pätevyys
 - tutkimusympäristön korkea laatu ja sen kehittyminen
 - kyky houkuttaa parhaita tutkijoita
- Tutkimuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus
 - osoitettu taloudellista kasvua tukeva ja/tai osoitettu innovaatio-ekosysteemiä/ekosysteemejä tukeva sekä mahdollinen muu yhteiskunnallinen vaikuttavuus

- suunnitelma vaikuttavuuden vahvistamisesta ja muuntautumiskyvystä
- kytkeytyminen innovaatioverkostoihin ja -ekosysteemeihin ja muihin tutkimuksen hyödyntämisen kannalta tärkeisiin tahoihin
- kyky houkuttaa vaikuttavuuden kannalta keskeisiä toimijoita
- Organisaation sitoutuminen sekä muiden tahojen osallistuminen
 - organisaation strategian ja lippulaivan välinen yhteys
 - organisaation panostukset ja niiden kehittyminen
 - lippulaivan kokoonpanon ja kumppanuuksien tarkoituksenmukaisuus ja potentiaali toiminnan kannalta
 - yhteistyökumppaneiden roolit ja niiden tuomat resurssit
 - esitetyn suunnitelman toteuttamiskelpoisuus ja seuranta
 - lippulaivan tuoma lisäarvo

2.2. Rahoituspäätösten perusteet

Päätöksentekokoelimen (toimikunta, jaosto, tutkimusinfrastruktuurikomitea) rahoituspäätös perustuu hakemuksen vertaisarviointiin ja muihin alla mainittuihin tiedepoliittisiin tavoitteisiin. Näiden pohjalta tehdyn päätöksen perustelu kirjataan päätökseen. Päätöksentekokoelimet ottavat huomioon TSV:n vastuullisen tutkijanarvioinnin periaatteet sekä DORA-julistuksen tavoitteet päätöksiä tehdessään.

Lähtökohtana on, että rahoitettava hanke palvelee suomalaista tutkimusta, yhteiskuntaa sekä kansainvälistä yhteistyötä. Korkeaan tavoitetasoon ja uusiin avauksiin pyrkiviin tutkimushankkeisiin sisältyy aina myös epäonnistumisen riski. Riski ei kuitenkaan ole myönteisen päätöksen este. Tavoitteena on, riskeistä tietoisena, antaa mahdollisuus tieteellisiin läpimurtoihin sekä lisätä tutkimuksen ja tieteen uusiutumiskykyä.

Akatemian hyväksymiä tiedepoliittisia tavoitteita rahoituspäätöksiä tehtäessä ovat esimerkiksi

- tutkimuksen kansainvälisyyden edistäminen
- tieteen uudistuminen
- tutkimuksen monitieteisyyden ja tieteidenvälisyyden edistäminen
- akatemiaohjelman hankkeista rahoituspäätöksiä tehtäessä akatemiaohjelman erityistavoitteet
- nuoren tutkijasukupolven ja naisten tutkijanuran edistäminen
- vastuullisen tieteen käytäntöjen edistämien
 - hyvä tieteellinen käytäntö kuten tutkimuseettisten kysymysten asianmukainen käsittely
 - aineettomien oikeuksien periaatteiden huomioiminen
 - sukupuolten välisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen
 - avoimen tieteen käytäntöjen toteuttaminen ja edistäminen
 - kestävä kehityksen tavoitteiden huomioiminen

- vastuullisen tutkijanarvioinnin periaatteiden huomioiminen
- tutkimuksen laajempi vaikuttavuus
- tieteellisen tutkimuksen hyödyntämisen edistäminen
- innovaatiotoimintaan kytkeytyvän tutkimuksen edistäminen
- laajempien tutkimuskokonaisuuksien toteuttaminen
- huippuyksiköiden tukeminen

Rahoituspäätöksiä valmisteltaessa ja tehtäessä kiinnitetään lisäksi huomiota seuraaviin seikkoihin:

- hankkeen vastuullisen johtajan taito ja kokemus hankkeen johtamisessa
- miten hankkeen vastuullinen johtaja ja tutkimusryhmä ovat osoittaneet kykenevänsä hallitsemaan tutkimusvaroja
- hankkeessa työskentelevien tutkijoiden yhteys suomalaiseen tutkimusyhteisöön
- luottamuksen vaarantuminen Akatemian toiminnan puolueettomuutta tai riippumattomuutta kohtaan

3. Rahoitusmuodot

Akatemiassa käytettävissä olevat rahoitusmuodot on jaettu kolmeen eri kategoriaan. Tutkijalähtöisessä rahoituksessa hakija hakee itselleen tai tutkimusryhmälleen rahoitusta valitsemaansa aiheeseen. Organisaatiolähtöisessä rahoituksessa hakijana on tutkimusorganisaatio. Temaattinen rahoitus on tutkimusryhmille tarkoitettua ja aiheeltaan ennalta rajattua, se voi olla myös kansainvälistä rahoitusyhteistyötä. Muu kansainvälisen tutkimusyhteistyön erityisrahoitus sisältää mm. kansainväliset liikkuvuusapurahat.

3.1. Tutkijalähtöinen rahoitus

3.1.1. Tutkijan tehtävät

Tutkijan henkilökohtaisen rahoituksen tavoitteena on edistää korkeatasoisen tutkijakunnan kehittymistä eri aloilla, tukea tutkijan pätevoitymistä ja etenemistä urallaan sekä lisätä tutkijan ammatin houkuttelevuutta.

Suomen Akatemian hallitus tai toimikunta voi ennen haun avautumista päättää tutkijan rahoituksen suuntaamisesta tavoitteellisesti, määrääjäksi ja kertaluonteisesti hallituksen taikka toimikunnan etukäteen ilmoittamalle alalle tai tarkoitukseen. Haku voi olla usean toimikunnan tai rahoittajan kanssa yhteinen. Rahoituspäätökset tekee joko toimikunta tai hallituksen asettama jaosto. Rahoituksen päätyttyä voidaan arvioida rahoituksen suuntaamisen tulokset ja lisäarvo.

3.1.1.1. Akatemiaprofessorin tehtävä

Akatemiaprofessoriksi valittava on oman alansa kansainvälisesti arvostettu huippuasiantuntija, jonka tieteellisellä toiminnalla arvioidaan olevan merkittävää vaikuttavuutta tiedeyhteisöön ja yhteiskuntaan.

Akatemiaprofessorin tehtävään voidaan valita henkilö, joka on osoittanut eteväksi tutkijaksi ja jonka voidaan katsoa vaikuttavan merkittävästi tutkimuksen edistymiseen sekä akatemiaprofessuurikauden aikana että sen jälkeen. Tehtävä on tarkoitettu huippututkijalle määräaikaiseen täysipäiväiseen tutkimustyöhön ja siihen liittyvään toimintaan. Akatemiaprofessori toteuttaa tutkimussuunnitelmaansa, johtaa tutkimusryhmänsä työtä ja antaa ohjausta nuorille tieteenharjoittajille. Akatemiaprofessorin työtehtäviin sisältyy ilman erillistä korvausta annettavaa opinnäytetöiden ohjausta sekä tutkimustyöhön liittyvää opetusta.

Akatemiaprofessorin tehtävään myönnetään rahoitus enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Jatkokauden edellytyksenä on aiemman akatemiaprofessuurikauden tuloksellinen toiminta sekä tieteellisesti kunnianhimoinen, uudistumista osoittava tutkimussuunnitelma. Toimikunta myöntää akatemiaprofessorille hakemuksesta tutkimusrahoitusta toimikaudelle.

Suomen Akatemia myöntää akatemiaprofessorin tehtävän palkkausmäärärahan 9 100 euron kuukausipalkan mukaan. Hakija voi hakemuksessaan ilmoittaa, kuinka suuren osan vuosipalkastaan hän hakee Akatemiasta. Tämä on syytä huomioida varsinkin, jos henkilöllä on samanaikaisesti Euroopan tutkimusneuvoston (ERC) rahoitus tai mahdollinen Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA) -rahoitus.

3.1.1.2. Akatemiatutkijan tehtävä

Akatemiatutkija toteuttaa tieteellisesti korkeatasoiseksi arvioitua tutkimussuunnitelmaa. Hän on monipuolisesti verkottunut tutkija, jolla on mahdollisuus pätevöityä vaativimpiin tutkijan tehtäviin ja vakiinnuttaa asemansa itsenäisenä tutkijana kansainvälisessä tutkijayhteisössä. Akatemiatutkijan tehtävää ei myönnetä vakinaisessa professuurissa tai muussa tutkimusorganisaation ylimmän tason tutkimustehtävässä olevalle.

Tutkijan tehtävää täytettäessä edellytetään tohtorin tutkinnon jälkeen harjoitettua menestyksestä julkaisutoimintaa, tieteellistä yhteistyötä ja tohtorin tutkinnon jälkeistä vähintään kolmen ja enintään yhdeksän vuoden tieteellistä työskentelyä. Jos tohtorin tutkinnon suorittamisen jälkeen on suoritettu erikoislääkärikoulutus, voi tohtorin tutkinnosta olla enintään 13 vuotta.

Akatemiatutkijan tehtävän suorituspaikka on Suomessa oleva organisaatio, jonka kautta tutkimusrahoituksen maksatus tapahtuu. Akatemiatutkija voi kautensa aikana työskennellä eripituisia jaksoja esimerkiksi ulkomaisessa yliopistossa.

Mikäli akatemiaturkijan tehtävää haetaan samaan tutkimusympäristöön, jossa hakija on työskennellyt suorittaessaan tohtorin tutkinnon, tulee hakijalla olla väittelyn jälkeen muussa tutkimusympäristössä tehtyä tutkimustyötä tai muulla sektorilla tapahtunutta tutkimustyötä tukevaa työskentelyä yhtäjaksoisesti vähintään kuuden kuukauden ajan. Vaihtoehtoisesti liikkuvuusjaksoja voi olla useampia, jolloin kahden pisimmän jakson tulee olla yhteensä vähintään kuuden kuukauden mittainen. Tästä voi poiketa vain erityisesti syystä esimerkiksi COVID-19 -epidemia. Tutkimusympäristöllä tarkoitetaan sitä tutkimusryhmää tai -yhteisöä, jossa tutkija työskentelee. Tutkimusympäristö sijaitsee usein yhden organisaation ts. suorituspaikan sisällä, mutta se voi myös ulottua eri suorituspaikkojen yli. Edellä mainittu liikkuvuusedellytys toteutuu automaattisesti, jos akatemiaturkijan tehtävää haetaan johonkin muuhun tutkimusympäristöön kuin siihen, jossa hakija on työskennellyt suorittaessaan tohtorin tutkinnon.

Akatemiaturkijan työtehtäviin sisältyy ilman eri korvausta annettavaa oman alan opinnäytetöiden ohjausta sekä tutkijan omaan tutkimustyöhön liittyvää opetusta. Suomen Akatemia myöntää akatemiaturkijan tehtävän palkkausmäärärahan 5 100 euron kuukausipalkan mukaan.

Akatemiaturkijan palkkaus voi olla myös yhteisrahoitteinen, silloin kun se on tutkijan uralla etenemisen kannalta tarkoituksenmukaista. Tämä edellyttää, että muualta tuleva palkka on osoitettu tutkimustehtäviin tai muihin tutkijan uralla etenemistä tukeviin tehtäviin, kuten työskentelyyn yliopiston urajärjestelmässä. Tällaisissa yhteisrahoitteisuuden tapauksissa ohjearvona Akatemian rahoitusosuudeksi tutkijan palkkausmenoista on 70 prosenttia, jollei ole perusteita korkeampaan osuuteen. Yhteisrahoitteisuuden toteutuessa Euroopan tutkimusneuvoston (ERC) tai Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA) rahoitusten yhteydessä Akatemian myönnöstä tulee kuitenkin käyttää vähintään 50 prosenttia tutkijan omiin palkkakustannuksiin. Palkkauksen yhteisrahoitteisuuden kautta vapautuvaa Akatemian palkkarahaa voi käyttää erikseen perusteltaviin muihin tutkimuskuluihin.

Akatemiaturkijan tehtävään myönnettävä rahoitus on viisivuotinen. Samalle henkilölle voidaan osoittaa rahoitusta yhdelle viisivuotiskaudelle. Akatemiaturkijalle voidaan myöntää rahoitusta tutkimusryhmän perustamiseen, tutkimuskuluihin, kansainväliseen yhteistyöhön ja liikkuvuuteen ja muihin tutkimuskuluihin.

3.1.1.3. Tutkijatohtorin tehtävä

Akatemian tutkijatohtori on lupaava hiljattain väitellyt tutkija, joka voi rahoituskaudella pätevöityä vaativiin tutkijan- tai asiantuntijantehtäviin.

Tutkijatohtorin tehtävänä on esitetyn suunnitelman mukainen täysipäiväinen tutkimustyö. Lisäksi Suomen Akatemia suosittelee, että tutkijatohtori ohjaa oman alan opinnäytetöitä ja antaa omaan erikoisalaan liittyvää opetusta (vrt. kohta 1.3.2.).

Hakijana Akatemian tutkijatohtorin tehtävään voi olla henkilö, jonka ensimmäisestä tohtorin tutkinnon suorittamisesta on hakuajan päättyessä kulu-
nut enintään neljä vuotta ja enintään kahdeksan vuotta, mikäli tohtorintut-
kinto on suoritettu samanaikaisesti erikoislääkärikoulutuksen kanssa.

Tutkijatohtorin tehtävän suorituspaikka on Suomessa oleva organisaatio,
jonka kautta tutkimusrahoituksen maksatus tapahtuu. Tutkijatohtori voi
kautensa aikana työskennellä eripituisia jaksoja esimerkiksi ulkomaisessa
yliopistossa.

Mikäli Akatemian tutkijatohtorin tehtävää haetaan samaan tutkimusympä-
ristöön, jossa hakija on työskennellyt suorittaessaan tohtorin tutkinnon, tu-
lee hakijalla olla väittelyn jälkeen muussa tutkimusympäristössä tehtyä tut-
kimustyötä tai muulla sektorilla tapahtunutta tutkimustyötä tukevaa työ-
kentelyä yhtäjaksoisesti vähintään kuuden kuukauden ajan. Vaihtoehtoi-
sesti liikkuvuusjaksoja voi olla useampia, jolloin kahden pisimmän jakson tu-
lee olla yhteensä vähintään kuuden kuukauden mittainen. Tästä voi poiketa
vain erityisestä syystä esimerkiksi COVID-19 -epidemia. Tutkimusympäris-
töllä tarkoitetaan sitä tutkimusryhmää tai -yhteisöä, jossa tutkija työskente-
lee. Tutkimusympäristö sijaitsee usein yhden organisaation ts. suorituspai-
kan sisällä, mutta se voi myös ulottua eri suorituspaikkojen yli. Edellä mai-
nittu liikkuvuusedellytys toteutuu automaattisesti, jos tutkijatohtorin tehtä-
vää haetaan johonkin muuhun tutkimusympäristöön kuin siihen, jossa ha-
kija on työskennellyt suorittaessaan tohtorin tutkinnon.

Hakemusta arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota suunnitelman kan-
sainväliseen ulottuvuuteen.

Palkan lisäksi tutkijatohtorille voidaan myöntää rahoitusta välttämättömiin
kuluihin, jotka aiheutuvat tutkimustyöstä ja kansainvälisestä yhteistyöstä.
Tutkijatohtorin rahoitus on kolmivuotinen. Samalle henkilölle rahoitusta
voidaan osoittaa yhdelle kolmivuotiskaudelle.

Tutkijatohtorin palkkaus voi olla myös yhteisrahoitteinen, silloin kun se on
tutkijan uralla etenemisen kannalta tarkoituksenmukaista. Tämä edellyttää,
että muualta tuleva palkka on osoitettu tutkimustehtäviin tai muihin tutki-
jan uralla etenemistä tukeviin tehtäviin, kuten työskentelyyn yliopiston ura-
järjestelmässä. Tällaisissa yhteisrahoitteisuuden tapauksissa ohjeavona
Akatemian rahoitusosuudeksi tutkijan palkkausmenoista on 70 prosenttia,
jollei ole perusteita korkeampaan osuuteen. Yhteisrahoitteisuuden toteutu-
essa Euroopan tutkimusneuvoston (ERC) tai Marie Skłodowska-Curie Actions
(MSCA) rahoitusten yhteydessä Akatemian myönnöstä tulee kuitenkin käyt-
tää vähintään 50 prosenttia tutkijan omiin palkkakustannuksiin. Vaikka tut-
kijatohtorin rahoitus voi tulla Akatemian lisäksi muista rahoituslähtöistä, on
tutkimustyön oltava edelleen kokopäiväistä. Palkkauksen yhteisrahoittei-
suuden kautta vapautuvaa Akatemian palkkarahaa voi käyttää erikseen pe-
rusteltaviin muihin tutkimuskuluihin.

3.1.1.4. Kliinisen tutkijan tehtävä

Suomen Akatemia tukee kliinisessä työssä olevia lääkäreitä tai muita kliinistä potilastyötä tekeviä tutkijoita rahoittamalla osa-aikaista tutkimustyötä. Tavoitteena on edistää kliinistä tutkijanuraa yhteistyössä esimerkiksi yliopistosairaaloiden kanssa ja rohkaista kliinisessä työssä olevia lääkäreitä ja muita tutkijoita tekemään tutkimusta potilastyön ohella.

Hakijana on kliinisessä työssä oleva tohtorintutkinnon suorittanut lääkäri tai muu tohtorintutkinnon suorittanut terveydenhuollon ammattilainen, joka tekee potilastyötä. Rahoitusta ei myönnetä yliopistoissa päätoimisina tutkijoina toimiville.

Määrärahalla tuetaan kliinisen tutkijan palkkauskuluja osa-aikaisessa tutkimustyössä (20–50 prosenttia työajasta). Työaikajärjestelyistä sovitaan etukäteen, varsinkin jos tutkimustyö ja kliininen työ tehdään eri suorituspaikoissa. Palkkaukseen tarkoitettun määrärahan lisäksi voidaan myöntää rahoitusta myös tutkimuskuluja varten. Akatemia rahoittaa kliinisen tutkijan tehtävän kokonaiskustannuksista enintään 70 prosenttia. Hakemuksessa esitettävään kokonaiskustannusarvioon sisällytetään hakijan palkkaus- ja tutkimuskulut. Kliinisen tutkijan rahoitus on tyypillisesti nelivuotinen. Asianomainen toimikunta päättää vuosittain rahoitusmuodon budjetista.

3.1.2. Tutkimusryhmille osoitettava rahoitus

3.1.2.1. Akatemiahankkeet

Akatemihanke rakentuu tieteellisesti laadukkaan ja kunnianhimoisen tutkimussuunnitelman ympärille, jota korkeatasoinen tutkimusryhmä tai tutkimusryhmien konsortio toteuttavat. Akatemiahankkeilla edistetään tutkimuksen laatua, tieteellistä ja muuta vaikuttavuutta, tieteen uudistumista ja monimuotoisuutta. Tavoitteena on kansainvälisesti mahdollisimman korkean tieteellisen tason tutkimus, mahdolliset tieteelliset läpimurrot sekä tutkimusyhteistyö parhaiden kansainvälisten ryhmien kanssa. Rahoituksen kohteena ovat ensisijaisesti ryhmät, jotka koostuvat jo väitelleistä tutkijoista.

Akatemiahankkeen vastuullisella johtajalla tulee olla tohtorin tutkinnon lisäksi muuta merkittävää näyttöä tieteellisestä työstä. Yleensä hän on professorin tai dosentin tasoinen tutkija.

Akatemiahankerahoitus on tarkoitettu hankkeen välittömiin kustannuksiin, jotka syntyvät esimerkiksi tutkimusryhmän tutkijoiden palkasta, julkaisutoiminnasta ja muista tutkimuskuluista, matkoista, kotimaisesta ja kansainvälisestä yhteistyöstä ja liikkuvuudesta ja tutkijankoulutuksesta ulkomailla sekä kansainvälisten hankkeiden valmistelusta aiheutuvista kuluista. (Tutkimushankkeen vastuullisen johtajan palkkauksesta ks. edellä kohta 1.3.1.1.) Akatemiahankerahoitus mitoitetaan yleensä nelivuotiseksi.

Tässä luvussa edellä sanottu koskee myös suunnatun akatemiahankerahoituksen hakuja (ks. alla). Seuraavia rajoituksia sovelletaan **ainoastaan** akatemiahankehaussa.

- Jos hakijalla on jo meneillään akatemiaprofessorin tehtävään osoitettu rahoitus, hänelle ei myönnetä rahoitusta akatemiahankkeeseen. Hänelle voidaan kuitenkin myöntää akatemiaprofessorin tehtävän rahoituskauden viimeisenä vuotena akatemiahankerahoitusta siten, etteivät rahoituskaudet ole päällekkäisiä.
- Jos hakijalla on meneillään akatemiaturkijan tehtävään osoitettu rahoitus, hänelle voidaan myöntää akatemiahankerahoitusta tehtäväkautensa kahdelle viimeiselle vuodelle.
- Jos hakija toimii meneillään olevan akatemiahankkeen vastuullisena johtajana, hänelle ei myönnetä rahoitusta akatemiahankkeeseen. Kuitenkin, jos hakija toimii meneillään olevan akatemiahankkeen konsortion osahankkeen johtajana, hänelle voidaan myöntää rahoitus akatemiahankkeeseen perustellusta syystä.
- Tutkimuksen huippuyksikön johtajalle, varajohtajalle tai tutkimusryhmien johtajille ei myönnetä akatemiahankerahoitusta huippuyksikön ensimmäisen kolmen vuoden aikana.

Valtion talousarvion kirjauksen mukaisesti Akatemia edistää nuorten tutkijoiden uria sekä tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan laadun ja uudistumiskyvyn nostamista. Tämä voidaan toteuttaa akatemiahankerahoituksen kautta. Tällöin edellä mainittujen linjausten lisäksi edellytetään, että hakijan ensimmäisestä tohtorin tutkinnosta on kulunut enintään 10 vuotta.

Suunnattu akatemiahankerahoitus

Suomen Akatemian hallitus tai toimikunta voi ennen asianomaisen haun avautumista päättää akatemiahankerahoituksen suuntaamisesta tavoitteellisesti, määrääjäksi ja kertaluonteisesti hallituksen taikka toimikunnan etukäteen ilmoittamalle alalle tai tarkoitukseen. Haku voi olla usean toimikunnan tai rahoittajan kanssa yhteinen. Sillä voidaan myös osallistua muiden organisaatioiden koordinoimiin tutkimusohjelmiin. Rahoituspäätökset tekee joko toimikunta tai hallituksen asettama jaosto. Hankkeiden päätyttyä voidaan arvioida rahoituksen suuntaamisen tulokset ja lisäarvo.

3.1.2.2. Tutkimuksen huippuyksikköohjelma

Huippuyksikkö on tutkimusyhteisö, joka on saavuttamassa oman alansa kansainvälisen parhaimmiston tai on jo sen saavuttanut. Se voi muodostua yhdestä tai useasta tutkimusryhmästä, jotka toimivat keskenään kiinteässä yhteistyössä toteuttaen yhteistä tutkimussuunnitelmaa.

Suomen Akatemia valitsee tutkimuksen huippuyksiköiksi uudistumiskykyisiä, tieteellisesti erittäin korkeatasoisia ja yhteiskunnallisesti vaikuttavia tutkimusyhteisöjä. Huippuyksikköohjelmassa uudistuminen toteutetaan

uusien tutkimusaiheiden, menetelmien, lähestymistapojen ja tutkimusryhmien muodossa. Huippuyksikköohjelman isäntäorganisaatioiden kanssa toteutettava pitkäjänteinen yhteisrahoitus mahdollistaa riskin ottamisen ja uudet avaukset.

Akatemia valitsee huippuyksiköt kansainvälisten arviointien ja tutkimuspoliittisten näkökohtien perusteella kahdeksaksi vuodeksi. Ensisijaiset arviointikriteerit ovat tutkimussuunnitelman tieteellinen laatu, uudistuminen ja vaikuttavuus. Huippuyksikön kahdeksan vuotta kestävä kausi jakaantuu kahteen osaan (5 + 3 vuotta).

Huippuyksiköiden ensimmäisen neljän vuoden toiminta arvioidaan tieteellisesti viidentenä vuonna. Arvioinnin perusteella huippuyksikkö voi jatkaa toimintaansa viimeiset kolme vuotta korkeammalla, samalla tai matalammalla rahoitustasolla. Huippuyksikön toiminta voidaan myös päättää arvioinnin perusteella ensimmäisen viiden vuoden jälkeen, mikäli tutkimussuunnitelman tavoitteet eivät ole toteutuneet. Huippuyksikköohjelma arvioidaan Akatemian rahoituksen päätyttyä.

3.2. Organisaatiolähtöinen rahoitus

3.2.1. Tutkimusinfrastruktuurien rahoitus (FIRI)

Tutkimuksen infrastruktuureita koskevilla rahoituspäätöksillään Suomen Akatemia parantaa suomalaisen tutkimuksen laatua, uudistumista, kilpailukykyä ja tieteidenvälisyyttä, lisää suomalaisten tutkimusympäristöjen vetovoimaisuutta. Suomen Akatemia rahoittaa kansallisesti merkittävien ja tieteellistä tutkimusta edistävien tutkimusinfrastruktuurien hankkimista, perustamista tai vahvistamista.

Tutkimusinfrastruktuurit ovat tutkimuslaitteistojen, -aineistojen ja niihin liittyvien palveluiden varanto, joka lisää suomalaisen tutkimus-, koulutus- ja innovaatiojärjestelmän vaikuttavuutta ja kansainvälistä vetovoimaa. Tutkimusinfrastruktuuripalvelut mahdollistavat tutkimus- ja kehitystyön, tukevat tutkijankoulutusta ja opetusta sekä ylläpitävät ja kehittävät tutkimus- ja innovaatiokapasiteettia ja näin edistävät tutkimuksen laatua, uudistumista ja kilpailukykyä, vahvistavat tutkimusympäristöjen monimuotoista vaikuttavuutta sekä lisäävät kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Tutkimusinfrastruktuurit voivat sijaita yhdessä paikassa taikka olla hajautettuja kokonaisuuksia tai virtuaalisia infrastruktuureja.

FIRI-rahoituksen hakijana on yliopisto tai muu tutkimusorganisaatio. Haku voi olla avoin tai tavoitteiden ja/tai hakijoiden suhteen kohdennettu.

Usean organisaation yhteishankkeissa on yksi vastuutaho; osapuolten keskinäiset toimintaa ja taloutta koskevat vastuut osoitetaan hakemuksessa. Yhteishankkeissa tulee osapuolten kesken kirjallisesti sopia infrastruktuurin käytöstä, omistusosuuksista ja sijoituspaikasta, myös rahoituskauden jälkeisenä aikana.

Tutkimusinfrastruktuureille myönnetty Akatemian FIRI-rahoitus on tarkoitettu kattamaan ensisijaisesti tutkimusinfrastruktuurin rakentamisvaiheen investointikuluja (laitteiden ja järjestelmien hankintaa sekä palveluiden muodostamista) sekä olemassa olevien infrastruktuurien merkittävää päivittämistä. FIRI-rahoitusta ei voi käyttää infrastruktuurien ylläpitokuluihin. Pysyväisluonteiset toimintamenot tulee pääosin kattaa isäntäorganisaatioiden varoin. Rahoitusta palkkauskuluihin myönnetään vain erityistapauksissa, kuitenkin huomioiden tutkimusala- ja infrastruktuurikohtaiset erot. Rahoituskausi on enintään viisi vuotta.

Jos hakijalla on jo meneillään Akatemian rahoitusta tutkimusinfrastruktuureille, voidaan samaan tutkimusinfrastruktuurin toimintoon myöntää rahoitusta vain erityisen painavasta syystä.

3.2.2. Yliopistojen profiloitumisen vahvistaminen kilpailulla rahoituksella

Yliopistojen profiloitumisen tukeminen kilpailulla rahoituksella -rahoitusmuodon tavoite on tukea ja nopeuttaa yliopistojen strategioiden mukaista profiloitumista tutkimuksen laadun kehittämiseksi. Rahoitus on määräävä ja sitä voidaan myöntää yliopiston oman strategiansa pohjalta valitsemiin alueisiin, joiden edistymistä tällä rahoituksella voidaan nopeuttaa. Yliopistoilta pyydetään kokonaiskuvaa suunnittelemistaan profiloitumis- ja työnjakotoimista.

Yliopistot laativat omien strategioidensa pohjalta tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden kehittämisen konkreettiset suunnitelmat. Suunnitelmissa yliopistot kuvaavat suunnitellut toimet, joilla vahvistetaan vahvuuksia, teemaattisia kokonaisuuksia ja / tai nousevia tutkimusalueita ja antavat toimille selkeän aikataulun. Hakemukset sisältävät myös kuvauksen siitä, miten työnjako ja yhteistyö muiden suomalaisten yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, tutkimuslaitosten, sairaanhoitopiirien ja muiden toimijoiden kanssa tullaan toteuttamaan. Hakemuksiin liittyy myös kustannusarvio.

Rahoitusta hakevat yliopistot, kukin yliopisto yhdellä hakemuksella. Hakemukset arvioidaan Suomen Akatemian järjestämässä kansainvälisessä asiantuntijapaneelissa. Yliopiston johto kutsutaan asiantuntijapaneeliin haastatteluun. Arviointi keskittyy sekä yliopiston esittämän koko toimintasuunnitelman, että yksittäisten profiloitumialueiden ja toimien merkittävyyteen, konkreettisuuteen sekä realistisuuteen. Asiantuntijapaneeli asettaa hakemukset paremmuusjärjestykseen.

Rahoituspäätöksiä valmisteltaessa ja tehtäessä otetaan huomioon Akatemialta haettavan rahoituksen suhde suunniteltuihin profiloitumistoimiin ja yliopiston tutkimusrahoituksen kokonaisuuteen sekä yliopistojen loppu- ja väliraportointi jo rahoitettujen profiloitumistoimien edistymisestä.

3.2.3. Lippulaivaohjelma

Lippulaivaohjelman tavoitteena on vahvistaa korkeatasoisen tutkimuksen ja vaikuttavuuden osaamiskeskittymiä niiden laadun ja vaikuttavuuden nostamiseksi entistä korkeammalle tasolle. Lippulaivassa yhdistyvät korkeatasoinen tutkimus, taloudellista kasvua tukeva ja/tai muu merkittävä yhteiskunnallinen vaikuttavuus, vahva yhteistyö elinkeinoelämän ja sen innovaatio-ekosysteemien ja muun yhteiskunnan kanssa, muuntautumiskyky sekä isäntäorganisaation tai isäntäorganisaatioiden vahva sitoutuminen. Lippulaivahaku vuonna 2020 tukee erityisesti tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) tiekartan tavoitteita.

Lippulaiva on laadukkaasti, joustavasti ja vaikuttavasti toimiva osaamiskeskittymä, jossa on samanaikaisesti meneillään useita eri hankkeita ja muita toimintoja. Toimintakauden aikana lippulaivat kehittyvät merkittävästi ja pystyvät samalla muuntautumaan omaa toimintaansa systemaattisesti uudistaen ja laajentaen.

Hakijana voi toimia korkeakoulu tai valtion tutkimuslaitos tai niiden muodostama konsortio. Rahoitettavat lippulaivat valitaan sekä erinomaisen tieteellisen tason että merkittävän kasvu- ja muun vaikuttavuuden perusteella kahdeksan vuoden rahoituskauden ajaksi. Lippulaivahaussa vuonna 2020 rahoituskausi on korkeintaan viisi vuotta.

Lippulaivojen isäntäorganisaatioiden tulee merkittävästi kohdentaa resurssejaan sekä kasvattaa panostustaan lippulaivan toimintaan rahoituskauden aikana. Lisäksi lippulaivalla tulee olla merkittävästi kansallista ja kansainvälistä kilpailtua tutkimusrahoitusta ja sen toiminnan kehittämistä tukevat myös esim. yrityksiltä, julkiselta sektorilta tai kansalaisjärjestöiltä työhön osoitetut resurssit. Lippulaivan kaikki resurssit ja niiden kehittymisen suunnitelmat kuvataan tarkasti tutkimus- ja vaikuttavuussuunnitelmassa ja ne otetaan huomioon hakemusten arvioinnissa.

Hakemusten arviointi tapahtuu vertaisarviointipaneeleissa, joiden toimintaa tukevat erillisarvioitsijoiden lausunnot. Lisäksi arvioinnissa parhaiten menestyneiden lippulaivahakijoiden edustajat haastatellaan.

Vuosina 2018 ja 2019 rahoitettujen ja kautensa aloittaneiden lippulaivojen toiminnan väliarviointi tehdään ensimmäisen kerran kahden toimintavuoden jälkeen. Väliarvioinnin perusteella lippulaiva voi jatkaa toimintaansa seuraavat vuodet korkeammalla, samalla tai matalammalla rahoitustasolla. Lippulaivan toiminta voidaan myös päättää arvioinnin perusteella ensimmäisen neljän vuoden jälkeen, mikäli tutkimus- ja vaikuttavuussuunnitelman tavoitteet eivät ole toteutuneet.

3.3. Temaattinen rahoitus ja muu rahoituksen kohdentaminen

Temaattisia rahoitusmuotoja ovat akatemiaohjelmat ja niihin liittyvät kansainväliset rahoitushaut sekä strategisen tutkimuksen rahoitus, joka kuvataan STN:n sivuilla (www.aka.fi/stn). Muu rahoituksen kohdentaminen

sisältää erityisrahoitukset sekä kansainvälisen tutkimusyhteistyön erityisrahoituksen ml. tutkijoiden liikkuvuusapurahat ja sopimukseen perustuvat jäsenmaksut.

3.3.1. Akatemiaohjelmat

Akatemiaohjelma on temaattinen, tavoitteellinen ja koordinoitu kokonaisuus, jossa monimuotoisella ohjelmatoiminnalla tuetaan korkeatasoista, uudistuvaa ja vaikuttavaa tutkimusta sekä edistetään kansainvälistä ja kansallista tutkimusyhteistyötä sekä kestävää kehitystä. Akatemiaohjelmissa voivat korostua esimerkiksi nousevan tutkimusalan vahvistaminen, yhteiskunnan haasteisiin liittyvän tutkimuksen tukeminen, kansallinen ja kansainvälinen rahoitusyhteistyö, suomalaisten tutkijoiden tukeminen kv-yhteistyössä ja rahoitushauissa ja/tai vaikuttamistyö esim. kansainvälisten hakujen sisältöihin.

Akatemiaohjelmien aiheet voivat syntyä tieteen lähtökohdista ja ennakkoinnin avulla yhteiskunnallisesti tärkeiksi tunnistetuista tarpeista. Akatemiaohjelmien yhteydessä voidaan toteuttaa yhteishakuja muiden suomalaisten ja ulkomaalaisten tutkimusrahoittajien kanssa.

Akatemiaohjelmahankkeen vastuullisella johtajalla tulee olla tohtorin tutkinnon lisäksi muuta merkittävää näyttöä tieteellistä työstä. Yleensä hän on professorin tai dosentin tasoinen tutkija. Akatemiaohjelmasta ei myönnetä rahoitusta henkilölle, joka on osallistunut haettavana olevan akatemiaohjelman suunnitteluun tavalla, joka tuottaa hänelle kilpailuetua muihin hakijoihin nähden. Edellä tarkoitettussa asemassa ovat muiden ohella akatemiaohjelman valmistelu- tai johtoryhmän jäsenet tai pysyvät asiantuntijat.

Päätökset akatemiaohjelmien käynnistämisestä ja niiden taloudellisista voimavaroista tekee Suomen Akatemian hallitus. Päätöksiä tehdessään hallitus arvioi ohjelman tavoitteita ja edellytyksiä tutkimuksen uudistamiseen. Ohjelmien mahdollinen rahoitus mitoitetaan yleensä vähintään neljälle vuodelle.

Hallituksen päätöksen jälkeistä akatemiaohjelman valmistelua, johtamista, seuranta ja arviointia varten voidaan asettaa johtoryhmä, joka koostuu toimikuntien jäsenistä ja muiden rahoittajien ja/tai sidosryhmien edustajista.

Ohjelman tieteellisestä koordinaatiosta vastaa ohjelman johtoryhmä yhdessä hallintovirastossa työskentelevän ohjelmapäällikön kanssa. Akatemian hallitus asettaa jaoston, joka päättää aiesuunnitelmien perusteella niistä hakijoista, joilta pyydetään varsinainen hakemus (kaksivaiheisissa hauissa), sekä rahoitettavista hankkeista. Akatemiaohjelman päätyttyä arvioidaan sen tavoitteiden toteutumista ja tuloksia.

3.3.2. Ilmastonmuutostutkimuksen erityisrahoitus

Suomen Akatemia tukee rahoituksella ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen tähtäävää järjestelmätason tutkimusta ja tehdyn tutkimuksen vaikuttavuuden lisäämistä.

Rahoitusta voivat hakea monitieteiset tutkimuskonsortiot, joilla odotetaan olevan aiempaa todennettua tutkimusyhteistyötä sekä tiedeyhteisön ulkopuolista kansallista ja/tai kansainvälistä yhteistyötä tai muuta yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Konsortioiden työ rakentuu vahvasti jo olemassa olevan tutkimuksen päälle. Tutkimuksessa yhdistyvät laajat kokonaisuudet, niiden syventäminen ja tutkimuksen uudistuminen. Tutkimuksen lisäksi tutkimuskonsortiot edistävät hankkeissaan myös laajempaa tutkimuksen vaikuttavuutta.

Hakemusten arvioinnissa kiinnitetään huomiota sekä tutkimuksen tieteelliseen laatuun että yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen. Rahoituskauden päätyttyä arvioidaan rahoituksen tavoitteiden toteutumista ja tuloksia.

3.3.3. Kriisivalmiuden ja huoltovarmuuden erityisrahoitus

Suomen Akatemia rahoittaa kriisivalmiuden ja huoltovarmuuden korkeatasoista tieteellistä tutkimusta. Tutkimuksen lisäksi rahoitettavien tutkimushankkeiden tulee edistää tämän aihepiirin laajempaa tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Hakijana voivat toimia tutkimusryhmät tai tutkimusryhmien konsortiot. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota sekä tutkimuksen tieteelliseen laatuun että yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen. Rahoituspäätökset tehdään kansainvälisen arvioinnin ja rahoitusmuodon tavoitteiden pohjalta. Rahoituskauden päätyttyä arvioidaan rahoituksen tavoitteiden toteutumista ja tuloksia.

3.3.4. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan kumppanuusverkostojen erityisrahoitus

Kumppanuusverkostojen erityisrahoituksen tavoite on tukea ja edistää korkeakoulujen ja valtion tutkimuslaitosten verkostoitumista elinkeinoelämän kanssa korkeatasoisen tutkimuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

Rahoitusta voivat hakea korkeakoulut ja valtion tutkimuslaitokset sekä niiden muodostamat konsortiot.

Rahoitusta voidaan myöntää toimiin, jotka pohjautuvat kansainvälisesti korkeatasoiseen tutkimukseen ja tukevat jonkin paikallisesti, alueellisesti tai kansallisesti merkittävän, korkeatasoisen osaamiskeskittymän toimintaa. Toimien tavoitteena on koota tutkimusta ja sitä hyödyntäviä verkostoja Suomen osaamiskärkien vahvistamiseksi, leventämiseksi ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Tutkimusorganisaatiot laativat omiin strategioihinsa pohjautuvat konkreettiset suunnitelmat, jotka edistävät verkostoitumista elinkeinoelämän ja mahdollisten muiden tutkimuksen hyödyntäjien kanssa ja vahvistavat korkeatasoisen tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Suunnitelmissa tutkimusorganisaatiot kuvaavat suunnitellut toimet ja antavat niille selkeän aikataulun. Toimet voivat olla olemassa olevien yhteistyöverkostojen toimintaa vahvistavia ja syventäviä tai uutta yhteistyötä rakentavia ja kokeilevia.

Suomen Akatemia järjestää hakemuksille kansainvälisen arvioinnin, jossa arvioidaan yhteistyöverkostojen tutkimusperusteisuutta, laatua ja vaikuttavuutta samoin kuin verkoston merkittävyyttä osaamiskeskittymän toiminnalle. Arviointi kohdistuu myös toimintasuunnitelman konkreettisuuteen ja realismiin.

Rahoituspäätökset tehdään kansainvälisen arvioinnin ja rahoitusmuodon tavoitteiden pohjalta.

3.3.5. EuroHPC:n, kvanttietokoneiden käyttöönoton ja suurteholaskennan hyödyntämisen erityisrahoitus

Suomen Akatemia tukee rahoituksella EuroHPC:n, kvanttietokoneiden käyttöönottoon ja suurteholaskentaan liittyvää korkeatasoista tutkimusta ja hyödyntämistä eri tutkimusaloilla ja sitä kautta monipuolisen ekosysteemin kehittymistä.

Rahoitusta voivat hakea monitieteiset tutkimusryhmät ja tutkimusryhmien konsortiot.

Hakemusten arvioinnissa kiinnitetään huomiota tutkimuksen tieteelliseen laatuun, uudistamiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen. Vaikuttavuus voi ilmetä esimerkiksi koulutuksen avulla tai yhteistyönä yritysten ja/tai julkisen sektorin kanssa.

Rahoituspäätökset tehdään kansainvälisen arvioinnin ja rahoitusmuodon tavoitteiden pohjalta. Rahoituskauden päätyttyä arvioidaan rahoituksen tavoitteiden toteutuminen ja tulokset.

3.3.6. COVID-19 -epidemian erityisrahoitus

Suomen Akatemia voi avata nopealla aikataululla COVID-19 -epidemiaan sekä sen vaikutusten hillintään ja ennaltaehkäisyyn liittyviä rahoitusmuotoja, joilla esimerkiksi

- tuetaan alan tutkimusta ja/ tai
- tuetaan tutkimusaineistojen ja -tuotosten avaamista tutkimuksen ja yhteiskunnan käyttöön ja/tai
- edistetään tutkitun tiedon käyttöä vaikutusten hillinnässä ja/tai
- edistetään tutkimukseen pohjautuvan tiedon ja osaamisen hyödyntämistä

COVID-19 -epidemian erityisrahoituksessa voidaan hyödyntää erityyppisiä rahoitusmuotoja. Kunkin rahoitusmuodon tavoitteet räätälöidään hakumuoto- ja hakukohtaisesti. Rahoituskausien kesto voi vaihdella vuodesta neljään vuoteen asti.

1. Organisaatiolähtöisessä COVID-19 -epidemian rahoitusmuodossa hakijana on organisaatio (yliopistot, korkeakoulut, tutkimuslaitokset tai muut tutkimusorganisaatiot). Se kuvaa hakemuksessaan ne tutkimushankkeensa, joilla on käynnissä haun kannalta relevanttia Akatemian rahoituksella tehtävää tutkimusta. Näiden käynnissä olevien hankkeiden tutkimus joko liittyy jo suoraan tai sitä voidaan suunnata COVID 19-epidemiaan ja/tai sen vaikutusten hillintään tai ennaltaehkäisyyn. Hakemuksessa tulee olla uskottava suunnitelma näiden hankkeiden ja niiden vastuullisten johtajien mahdollisuudesta tukea yhteiskunnan selviytymistä COVID-19 epidemiasta ja sen vaikutuksista sekä yhteiskuntaan että yksilöihin tutkimuksellisilla tai muilla keinoilla.

Poikkeuksellisesta toimintatilanteesta johtuen voidaan perustellusta syystä poiketa Akatemian tavanomaisista vastuullisen johtajan palkkauksen käytännöistä ja myöntää vastuulliselle johtajalle enintään 12 kuukauden palkkausrahoitus. COVID-19 -epidemian erityisrahoituksella katettua vastuullisen johtajan palkkausaikaa ei huomioida Akatemian muulla rahoituksella toimivan hankkeen vastuullisen johtajan palkkausajan määrittämisessä.

Koska hakemusten käynnissä oleva tutkimus on jo vertaisarvioitu, poikkeuksellisista olosuhteista johtuen hakemuksia ei vertaisarvioida uudelleen. Mahdollisuuksien mukaan Akatemia pyrkii käyttämään ulkopuolisia asiantuntijoita hakemusten relevanssin arvioimisessa. Tavoitteiden toteutumisen ja tulosten arvioimiseksi rahoituksen päätyttyä loppuraporttiin liitetään kuvaus, miten myönnetyllä rahoituksella on toteutettu rahoituksen tavoitteiden toteutumista.

2. Tutkijalähtöisessä COVID-19 - rokote- ja lääkekehityshaun rahoitusmuodossa rahoitusta myönnetään epidemian terveysvaikutusten hillintään, viruksen leviämisen torjuntaan sekä tautitapausten hoitoon liittyvään rokote- ja lääkekehitystutkimukseen ja uusien koronavirusrokotteiden ja -lääkkeiden tehon, turvallisuuden ja vaikuttavuuden tutkimukseen. Hakemusten arvioinnissa kiinnitetään huomiota sekä tutkimuksen tieteelliseen laatuun että yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen. Tutkimussuunnitelmaa toteuttaa korkeatasoinen tutkimusryhmä tai tutkimusryhmien konsortio.

3.3.7. EU:n elpymisvälineen erityisrahoitus; vihreän ja digitaalisen siirtymän avainalat

EU:n elpymisvälineen ja Suomen kestävä kasvun ohjelman mukaisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän avainalat -rahoituksella edesautetaan vihreää ja

digitaalista siirtymää (ns. kaksoissiirtymä) tukemalla tutkimusta, joka edistää hiilineutraalisuuteen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyviä ratkaisuja sekä niihin liittyviä digitaalisia teknologioita. Tavoitteena on tämän aihepiirin olemassa olevien osaamiskeskittymien vahvistuminen ja osaamisen kasvattaminen myös niiden ulkopuolella.

Rahoitusta voivat hakea monitieteiset konsortiot, jotka toimivat yhteistyössä eri toimijoiden ja tutkimustulosten hyödyntäjien kanssa. Hakemuksia voi jättää kaikilta tutkimusaloilta.

Hakemusten vertaisarvioinnissa on keskeisenä kriteerinä, miten hanke toteuttaa haun tavoitteita. Hakemus, joka vertaisarvioinnin perusteella ei toteuta haun tavoitteita riittävän hyvin tai joka ei ole tieteellisesti riittävän korkeatasoinen, arvioidaan kevennetysti. Päätöksenteossa varmistetaan, että rahoitettavat hankkeet kohdistuvat EU:n elpymisvälineen ja Suomen kestävästi kasvun ohjelman mukaisesti sekä vihreää että digitaalista siirtymää edistäviin toimiin. Rahoituskauden päätyttyä arvioidaan rahoituksen tavoitteiden toteutumista ja tuloksia.

3.3.8. Kansainvälisen tutkimusyhteistyön erityisrahoitus

Suomen Akatemia hyödyntää eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA) tarjoamia mahdollisuuksia suomalaisen tutkimuksen hyväksi aktiivisesti ja monipuolisesti. Tutkimusyhteistyötä edistetään myös pohjoismaisessa yhteistyössä sekä joidenkin Euroopan ulkopuolisten maiden, kuten USA:n, Venäjän, Japanin sekä Aasian ja Latinalaisen Amerikan kehittyvien maiden rahoitusorganisaatioiden kanssa.

Akatemia voi rahoittaa temaattisia hankehakuja muiden pohjoismaiden kanssa (erityisesti NordForsk-yhteistyö), EU:n komission ja muiden EU-jäsenmaiden kanssa (erityisesti ERA-Net-ohjelmat ja Horisontti Euroopan yhteisrahoitteiset kumppanuusohjelmat) sekä EU:n ulkopuolisten rahoittajaorganisaatioiden kanssa. Akatemia tukee myös tutkijoiden kansainvälistä verkottumista ja tutkimusinfrastruktuurien yhteiskäyttöä maksamalla kansainvälisten organisaatioiden (esim. CERN, EMBL, IIASA, EUI) jäsenmaksuja ja kattamalla tutkijoiden kuluja näihin osallistumiseksi. Lisäksi Akatemia rahoittaa kahdenvälisen sopimusten pohjalta suomalaisten tutkijoiden työskentelyä ulkomailla ja ulkomaalaisten tutkijoiden kutsumista Suomeen.

Toimikunnan toteuttaman yhteishaun rahoituspäätökset tekee toimikunta. Mikäli sopimukseen perustuva yhteishaku on osa akatemia- tai lippulaivaohjelmaa, rahoituspäätökset tekee yleensä ao. ohjelmajaosto. Toimikunnat ja jaostot noudattavat Akatemian yleisiä rahoitusperiaatteita, ellei sopimuksesta aiheudu muuta. Toimikunnan toteuttaman yhteishaun rahoituspäätökset tekee toimikunta.

NordForsk-ohjelmissa rahoituspäätökset tekee NordForskin hallitus, jossa Suomen Akatemialla on edustus. NORFACE- ja HERA-ohjelmissa päätökset tehdään ko. ohjelmien päätöselimissä.

4. Linjausten taustaa

Suomen Akatemian hallitus on antanut edellä esitetyt linjaukset noudatettaviksi tieteellisille toimikunnille, tutkimusinfrastruktuurikomitealle, jaostoille ja hallintovirastolle Suomen Akatemiasta annetun lain 4 §:n nojalla. Hallintovirasto antaa tarvittaessa tarkemmat määräykset, ohjeet ja tiedotteet tutkimusrahoituksen hakemisesta, määrärahojen käytöstä ja maksamisesta sekä määrärahan saajan raportointivelvollisuudesta.

Määrärahojen myöntämisessä, käyttämisessä, maksamisessa ja käytön valvonnassa otetaan lisäksi huomioon muun muassa:

- Suomen Akatemiasta annettu laki (922/2009) ja asetus (979/2009)
- yliopistolaki (558/2009)
- hallintolaki (434/2003)
- valtion talousarviosta annettu laki (423/1988) ja asetus (1243/1992)
- valtionavustuslaki (688/2001)
- laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)
- laki oikeudesta korkeakouluissa tehtäviin keksintöihin (369/2006)
- laki oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin (656/1967)
- laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)
- tietosuojalaki (1050/2018)
- Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus (679/2016)
- maatalousyrittäjän eläkelaki (1280/2006)
- laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016)
- yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)
- Komission asetus (EY) Nro 1407/2013, EY:n perustamissopimuksen artiklan 87 ja artiklan 88 soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen
- Komission asetus (EY) Nro 651/2014, tiettyjen tukimuotojen toteamisesta yhteismarkkinoille soveltaviksi perustamissopimuksen artiklan 87 ja 88 mukaisesti
- valtion talousarvio vuodelle 2021
- Suomen Akatemian opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tekemä tulossopimus
- Suomen Akatemian tieteellisten toimikuntien linjaukset
- cOAlition S ja Plan S -sitoumus 2019 (<https://www.coalition-s.org/principles-and-implementation/>)
- The Declaration on Research Assessment (DORA) (www.sfdora.org)
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa; Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012

sekä seuraavat Suomen Akatemian hallituksen hyväksymät asiakirjat tai periaatepäätökset:

- päätös korkeakoulukeksintölain soveltamisesta Suomen Akatemiassa (14.11.2006)

- Suomen Akatemian kansainvälisen toiminnan linjaus (23.2.2017)
- päätös kansallisen tutkimuksen huippuyksikköstrategian linjaamiseksi (22.9.2009)
- Suomen Akatemian johtosääntö (27.6.2014)
- Suomen Akatemian tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma vuosille 2019-2020 (22.8.2019), voimassaoloa jatkettu 31.12.2021 asti
- Suomen Akatemian strategia (26.11.2015) ja sen päivitys 26.2.2020
- päätös hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta Akatemian rahoittamassa tutkimuksessa (15.1.2013)
- Suomen Akatemian kestävä kehityksen sitoumus (26.2.2018)
- Suomen Akatemian tutkimusrahoitus vuodelle 2021
- Esteellisyysmuistio

sekä seuraavat asiakirjat ja päätökset:

- Euroopan unionin komission suositus 11.3.2005 eurooppalaisesta tutkijoiden peruskirjasta ja tutkijoiden työhönoton säännöstöstä
- Kokonaiskustannusten laskenta ja niihin perustuva yhteisrahoitus. Kokonaiskustannusmallia yhteisrahoitteisten hankkeiden budjetoinnissa ja seurannassa selvittävän hankkeen loppuraportti. Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 9/2007.
- Tutkimuksen avoimuudella yllättäviä löytöjä ja luovaa oivaltamista: Avoimen tieteen ja tutkimuksen tiekartta 2014–17. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:20
- Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta". Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 10.12.2019.
- Guidelines on Open Access to Scientific Publications and Research Data in Horizon 2020.
- The European Code of Conduct for Research Integrity; ALLEA, All European Academies, 2017
- Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tiekartta - Kestävä ja kehittyvä yhteiskunnan ratkaisuja tuottava Suomi. Valtioneuvosto 23.4.2020.
- Suomalaisen tiedeyhteisön avoimen tieteen ja tutkimuksen julistus 2020-2025 (<https://avointiede.fi/fi/julistus>)
- Tutkijanarvioinnin hyvät käytännöt. Vastuullisen tutkijanarvioinnin kansallinen suositus (<https://avointiede.fi/fi/linjaukset-ja-aineistot/kotimaiset-suositukset/tutkijanarvioinnin-hyvat-kaytannot>)
- Suomen kestävä kasvun ohjelma. Elpymis- ja palautumissuunnitelma. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:52. (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163176/VN_2021_52.pdf?sequence=4&isAllowed=y)